

De Maatschappij voor Industriële Projecten

Er schijnen insecten te zijn die na het leggen van hun eieren het leven laten, in de zekerheid dat het voortbestaan van de soort is veiliggesteld. Misschien enigszins vergelijkbaar heeft het tweede kabinet-Van Agt, vlak voordat het aan zijn einde kwam, nog een beleidsdaad verricht die in de naaste toekomst van belangrijke betekenis kan zijn voor het economisch herstel waarop de kabinetinspanningen gericht waren. Op 6 mei jl. werd namelijk het wetsontwerp aan het parlement aangeboden dat de minister van Economische Zaken machtigt tot oprichting van een Maatschappij voor Industriële Projecten NV (MIP), conform de aanbevelingen van de commissie-Wagner. De MIP heeft volgens de bijgeleverde statuten tot doel „op commerciële basis de totstandkoming te bevorderen van projecten die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de versterking van de industriële bedrijvigheid en de commerciële dienstverlening in Nederland”. De MIP is een nieuw instrument om de herindustrialisatie in Nederland op directe wijze te helpen bevorderen, in aanvulling op de generieke maatregelen die daarvoor volgens de commissie-Wagner evenzeer noodzakelijk zijn. In eerste aanleg is voor de MIP een bedrag van f. 330 mln. uitgetrokken welk bedrag mettertijd zal worden verhoogd totdat een maatschappelijk kapitaal van f. 1 mrd. is verkregen. Met dat kapitaal moeten minderheidsdeelnemingen worden genomen in nieuwe commerciële projecten waarvoor gunstige vooruitzichten worden voorzien, maar waarvan de verwezenlijking door financiële problemen wordt bemoeilijkt. Verondersteld wordt dat van deelneming van de MIP in een dergelijk project een zodanig effect zal uitgaan dat ook andere financiers bereid zijn vermogen voor het desbetreffende project ter beschikking te stellen.

Het is duidelijk dat de MIP op zich zelf geen herindustrialisatie van de Nederlandse economie zal kunnen bewerkstelligen. Al vaak genoeg is herhaald dat het voor een herstel van de investeringen in Nederland een noodzakelijke voorwaarde is dat oplossingen worden gevonden voor de knelpunten die bestaan op het gebied van de kostenontwikkeling (arbeids-, energie- en kapitaalkosten), de arbeidsmarkt en de vermogensstructuur van bedrijven. De MIP kan op deze punten nauwelijks een directe bijdrage leveren. De Commissie Risicokapitaal van de Raad van de Centrale Ondernemingsorganisaties heeft becijferd dat voor het terugbrengen van de vermogensverhoudingen van Nederlandse ondernemingen tot een aanvaardbaar niveau (het eigen vermogen $\frac{1}{3}$ van het totale vermogen) meer dan f. 25 mrd. nodig zou zijn. De beschikbaarheid van f. 1 mrd. in het kader van de MIP is dus niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat. Men kan zich zelfs voorstellen dat bij deelneming in één groot project, zoals de ontwikkeling van een verkeersvliegtuig door Fokker of van een nieuwe personenauto door Volvo Car, de beschikbare middelen in één klap zijn uitgeput.

Toch zien de indieners van het wetsontwerp voor de MIP een belangrijke rol weggelegd. Door het „marktgericht bijeenbrengen van kennis, productie en kapitaal” voor het initiëren van nieuwe projecten hoopt men het geloof in de mogelijkheden van het ondernemen in Nederland te versterken. De MIP zal moeten aantonen dat het nog wel degelijk mogelijk is om in Nederland ondernemersactiviteiten te ontplooiën en productieprocessen op te zetten die tot commercieel succes kunnen leiden. Tevens wordt gehoopt dat van de MIP een positieve invloed op de beroepsbevolking uitgaat om een werkring in de industrie of commerciële dienstverlening te kiezen. Kortom, ondernemers, financiers en werknemers moeten er weer zin in krijgen de handen uit de mouwen te steken als zij de MIP aan het werk zien.

Het kritieke punt is natuurlijk of de MIP er daadwerkelijk in slaagt op niet al te lange termijn een aantal belangrijke projecten van de grond te krijgen die het vertrouwen in de mogelijkheden van de Nederlandse economie stimuleren. Om de kans daarop zo groot mogelijk te maken zal

worden zorg gedragen voor het aantrekken van een deskundige staf die zijn sporen in het bedrijfsleven heeft verdiend. Zonder er veel woorden aan vuil te maken wordt de tripartite formule, die haar ondeugdelijkheid als het op ondernemen en flexibel reageren aankomt bij de NEHEM afdoende heeft bewezen, verworpen. Het is niet zonder belang dat ook de SER in zijn *Advies plaats en toekomst Nederlandse industrie* zonder veel morren met deze constructie akkoord is gegaan. Ook tegen parlementaire bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken bij de MIP zijn de nodige waarborgen ingebouwd, o.a. door de keuze van de NV-vorm. Toetsing van het reilen en zeilen vindt alleen nog achteraf plaats. Er is ook geen omschrijving van de voorwaarden waaronder de overheid het risicodragende kapitaal verstrekt en er zijn geen doelstellingen gespecificeerd t.a.v. de effecten voor de werkgelegenheid of andere economisch-politieke desiderata. De MIP lijkt geheel met een vrije opdracht het veld in te worden gestuurd.

In de Memorie van Toelichting worden enkele voorbeelden gegeven van terreinen waarop de nieuwe projecten van de MIP kunnen liggen. Genoemd worden o.a. de methanoltechnologie, de biotechnologie, de productie van synthetische vezels, de conversie van zonne- en windenergie, key-projects op het gebied van de voedselproductie in ontwikkelingslanden, toepassingsmogelijkheden van micro-elektronica en projecten in de toeristenindustrie. Dit zijn terreinen waarop ook andere landen op dit moment hun aandacht concentreren. Ongetwijfeld zal zich op enkele van deze gebieden in de naaste toekomst een nieuwe internationale overcapaciteit manifesteren. Dan gaat zich het ontbreken van een Europese industriepolitiek wreken. Hoe het ook zij, het lijkt in elk geval van groot belang dat zo nauw mogelijk wordt aangesloten bij de in Nederland reeds aanwezige kennis en ervaring. Gehoopt wordt op een betere benutting van de bij universiteiten en hogescholen aanwezige theoretische kennis t.b.v. praktische toepassing door het bedrijfsleven bij de ontwikkeling van nieuwe producten en productieprocessen.

Doordat de MIP zich beperkt tot minderheidsdeelnemingen in projecten en het eigenlijke ondernemen aan haar partners overlaat, wordt de ideologische discussie vermeden die altijd opstaat wanneer de overheid zich rechtstreeks in het marktgebeuren mengt. Dit lijkt een verstandig besluit, niet alleen vanwege overwegingen van concurrentievervalsing en functievermenging, maar ook in het licht van de slechte ervaringen die in diverse landen met rechtstreeks door de overheid geleide bedrijven zijn opgedaan. De thans gekozen constructie sluit nauw aan bij een gegroeide en geaccepteerde praktijk waarin de overheid reeds deelnemingen bezit in tal van bedrijven. Wel komt het accent duidelijk anders te liggen doordat de overheid zich niet meer beperkt tot de rol van (passieve) financier van veelal verlieslijdende bedrijven, maar actief stimulerend en initiërend gaat optreden daar waar commerciële successen worden verwacht.

Al met al kan de oprichting van de MIP met een zeker vertrouwen tegemoet worden gezien. De gedachte van een MIP kan op een vrij brede maatschappelijke steun bogen, er worden geen gekke sprongen gemaakt en op een aantal punten is geleerd van in het verleden gemaakte fouten. Van belang is dat ook de relatie met de Nationale Investeringsbank (NIB) op bevredigende wijze lijkt te zijn geregeld. Dat er een zeker vertrouwen is in de MIP mag ook blijken uit het feit dat verscheidene banken en institutionele beleggers reeds belangstelling hebben getoond voor deelname in het aandelenkapitaal. Herhaald zij dat van de MIP op zich zelf geen wonderen zijn te verwachten voor het economische herstel in Nederland, maar haar oprichting kan wel een positief signaal zijn in een tijd waarin vele seinen nog op negatief staan.

L. van der Geest